

Till Justitiedepartementet

Remissyttrande över promemorian Straffansvar för psykiskt våld (Ds 2022:18)

Förslaget om brottstypen psykisk misshandel i 3 kap. 5 a § brottsbalken

Tingsrätten avstyrker utredningens förslag om att införa den nya brottstypen psykisk misshandel i 3 kap. 5 a § brottsbalken enligt den nu föreslagna lydelsen.

Bristande systemkonformitet

De brottsliga ageranden som nu föreslås är nära besläktade med ageranden som är straffbelagda i bl.a. 4 kap. brottsbalken. Effekten av de föreslagna brottsliga agerandena – ”ägnat att skada självkänslan” – hör likaså systematiskt till samma kapitel.

Missvisande rubricering

Den föreslagna rubriceringen framstår – inom ramen för brottsbalkens systematik – som missvisande. Begreppet ”misshandel” syftar med nuvarande systematik på ageranden som ger upphov till en medicinskt påvisbar effekt. Vidare finns ett flertal brott som för den drabbade inte sällan torde främst uppfattas som ”psykisk terror” (exv. olaga hot, olaga tvång, ofredande, olaga förföljelse, hemfridsbrott). Det framstår därför inte som givet att nu föreslagna ageranden skulle ges en rubricering som i folkmun torde ha en väsentligen mer vittomfattande innebörd än den som är avsedd med den föreslagna regleringen.

Den föreslagna bestämmelsens utformning

Tingsrätten instämmer i utredningens slutsats att det finns ett behov av att stärka skyddet mot psykiskt våld. Emellertid kan det konstateras att den nya bestämmelsen som föreslås rör sig i de yttre gränserna för vad som bör vara straffbart och träffar ett brett spann av ageranden av vitt skild karaktär. Detta innebär att noggranna överväganden måste göras inför ett införande och att brottstypens tillämpningsområde måste vara klart och tydligt avgränsat.

Enligt utredningen ska flera ageranden, som inte nödvändigtvis var för sig är straffbara, tillsammans och under vissa förutsättningar kunna utgöra brottet psykisk misshandel som enligt förslaget är ett relativt allvarligt brott. Bedömningen ska bl.a. ta sikte på ageranden som är oacceptabla utifrån de grundläggande värden som genomsyrar den svenska, den nordiska och den internationella rättskulturen. Det ska vara fråga om ett handlande som tydligt strider mot allmänna normer för vad som är anständig behandling av andra (s. 387 ff.). Enligt tingsrätten

medför en så allmänt hållen beskrivning, den föreslagna ordalydelsen i bestämmelsen och det vida tillämpningsområde som bestämmelsen är avsedd att träffa risker för olika tolkningar och följaktligen även brist på förutsebarhet i rättstillämpningen. Bedömningarna riskerar dessutom att utmynna i att lika fall bedöms olika.

Det finns även risk för att bestämmelsen i dess föreslagna utformning föranleder diverse konkurrenssituationer. Som framgår av utredningen är det redan idag möjligt att beivra psykiskt våld inom ramen för flera befintliga straffstadganden. Domstolarna kommer således att ställas inför inte så sällan komplicerade frågor om en person ska dömas för ett eller flera brott. Eftersom bestämmelsen dessutom tar sikte på ett upprepat agerande kommer domstolarna även att behöva bedöma om ett händelseförlopp ska anses utgöra ett och samma eller flera brott.

Det första ledet i bestämmelsen (upprepade kränkningar) framstår som särskilt allmänt hållen. Ordalydelsen inbjuder ofrånkomligen till en tolkning som skulle kunna träffa många vardagliga situationer på arbetsplatser, inom skola, vård och omsorg samt i hemmet som sannolikt inte är avsedda att träffas. Signalvärdet av en sådan bestämmelse kan därför starkt ifrågasättas. Med den aktuella utformningen är risken stor *dels* att de som vill göra rätt drar sig för att göra det rätta i svåra situationer för att inte riskera att bli polisanmäld, *dels* att "lättkränkta" personer får ett verktyg att kanalisera missriktad frustration. Det senare kan antas leda till ett betydande merarbete för framför allt polis och åklagare.

Det andra ledet i bestämmelsen (otillbörlig kontroll) förefaller mer avgränsat än det första ledet. Det straffbara området är närmast hänförligt till brott mot någons frihet och frid. I den mån ett införande övervägs bör det tas in som en självständig brott i 4 kap. brottsbalken.

Ett alternativt sätt att täcka kvalificerade handlingar, som idag faller utanför befintliga straffstadganden som beivrar psykiskt våld, kan vara att införa en bestämmelse av uppsamlingskaraktär. En sådan bestämmelse bör lämpligen placeras i 4 kap. brottsbalken.

Sammantaget anser tingsrätten att det finns problem med den föreslagna bestämmelsen både ur rättssäkerhets- och förutsebarhetsynpunkt. Detta innebär att förslaget som rör den nya bestämmelsen om psykisk misshandel avstyrks, i dess nuvarande utformning.

Avslutande reflektioner. I en tid när rättskedjans resurser är mycket hårt ansatta framstår en utvidgning av det straffbara området i mellanmänskligt umgänge som i hög grad tveksam. För att fylla en verklig funktion måste straffbestämmelser också tillämpas. Ansvar måste utkrävas. Den föreslagna bestämmelsen, särskild med avseende på det första ledet, kan antas leda till mängdärenden av svårutredd karaktär. Vilka brott ska nedprioriteras hos polis, åklagare och domstolar för att kunna ge plats för dessa nya ärenden?

Förslaget om åtalsregleringen för ärekränkingsbrotten

Tingsrätten instämmer i utredarens bedömning att någon förändring av bestämmelsen om åtalsregleringen i 5 kap. 5 § brottsbalken inte är påkallad eftersom bestämmelsen bör förstås på så sätt att den endast gäller när åtal väcks för ärekränkingsbrott och inte när åtal väcks för ett annat brott i vilket ärekränkingsbrott ingår. Tingsrätten har inga synpunkter på de lagförslag som lämnats i den delen.

Detta yttrande har, efter föredragning av tingsfiskalen Camilla Mogemark, beslutats av lagmannen Christian von Szalay i samråd med domarna.

Christian von Szalay

Camilla Mogemark